

Партия райкомнарының пленумнары

Барын - Хемчик

СЭКП Барын-Хемчик райкомунун VII пленуму 1953—1954 өөредилге чыгына район шкөөлөрүнүн плениумнарынын баарына районга чыккан тарыхтагы доосканын түшүндүрүшү боюнча райондук партия органдарынын сорууларынын дугайында айтырымдарын чыгарышкан.

Шкөөлөрдүн келир өөредилге чыгында олар ыктымал бүтүн белектери партия, совет органдарынын мунунда чугула сорууларынын биринчи болуп, бо талаш-тартыш «Большевик» колхоз (даргазы К. Очур, шкөө директору эш Макар) плениумуна 1300 кубометр отулар ийи белектер турган, 1500 кубометр белектер. Ол мынан Воронцов атыгы, «Совет Тыванын 5 чыл өк» колхозтар баа отулар ийи белектерин доосканын.

Райондук шкөөлөрдүн отулар ийи белектери өскө колхозтарда ам-даа күтүшкөн турарын плениум демдегезин. Илацтыя «Победа» колхоз (даргазы эш Рыгор, шкөө эргелекчи эш Хорбин), Ак суму Совети (даргазы эш Аман-Доржу, шкөө эргелекчи эш Сотут), «Кызыл тараачын» колхоз (даргазы эш Сендык), шкөө эргелекчи эш Дажи) өмгө чечир отулар ийи белектерин көчүг сула чорудун, тайгада белектеринен мынты шкөөлөр чамына даамай турар. «Кызыл тараачын» колхозтун даргазы эш Сендык тайгада белектерин колхозтун атырында белектер арга турбула-ла Кызылдан кышыа көрүн маанай олурулган.

Райондук уаус өөредилге кылдынын эргелекчи эш Панин шкөөлөрдө отулар ийи белектерин доогуу-биле чечир алырынын уауу, харын партия райкомунга, райкуескомга отулар ийи шкөө чамалар.

че ам-даа өөртүмөн, чечир белектерин-мөн турда, шунту белек болган деп мөгө мөгө киреринге өйдөшү турар.

Бо чылын план баугар Аксы-Барлык, Хөндөдөн сумуларда база «Совет Тыванын 5 чыл өк» колхозта өгө шкөөлөрдө немелде пласстар тулар ажурлуг. Оң белектеринче ол черлерин баштаар черлерин ам-даа кирбөн. Бо чылын ажыгалга кирер ажурлуг «Кызыл тараачын» колхозта чечир чыл шкөөлөрдүн тузуу чүгө өгөдөн турар.

Шкөөлөр септелгезинге хуу ажыл-агыйларын хаара турарын, шкөө назарлы урууларын доосмай кылын өгөдөрүн, отулар ийи өөртүмөн кыска хуусаа доосарын плениумга оманай бергенер негезинер.

Плениумдук ийити айтырымнын талашына илеткеди партия райкомунун секретары эш Арачтыа кылган. Часкы тарыхтагы кыска хуусаа белектерин эргитер талашына алын социалдык чарыктарын райондук колхозтарга, МТС-ди күтөдир талашына алын өгөдөрүн организастык бооганын илеткеди демдегезин. Бо чылын май 20-де район тарга культураларын тарыхтагы плениум 102,8 хуу, өң иштинде кол культураларына 106,9 хуу күтөдир. «Совет Тыванын 5 чыл өк», «Большевик» колхозтар, «Барлык» колхоз тарыхтагы 10—12 акыл хуусарында белек агротехникти демдегез эргитеринер.

Ишталаша чамык колхозтарын баштаар черлерин, партия өгө органдарына часкы тарыхтагы белектерин багы чоруканы-биле райондук ийити түшүндү хуу болган.

Чаа - Хөл

Чаа-Хөл районда ажылчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринин организастык массалык ажылдарын дугайында райкуеском даргазынын ораакчымы эш Волгодонук илеткеди СЭКП райкомунун плениумунга дынган, чуугалашкы көргөн.

Советтеринин организастык массалык ажылдарында элөөн чедикшиктер барын плениум демдегезин. Райондук күтөдир комитетин кезде Советтер даргаларын, секретарыларын 3 хонук хуусаалык семинарын эргитерин. Районда кезде Советтеринин ажылчы чоннар ортуунга организастык массалык ажылдары мурундагымын алышты турар. Илацтыя Булук-Терек кезде Совет (даргазы эш Ортуу-оол, секретары Чымын) плениум баугар ажылдар, семинар эргитер хуусаалык сакын, оларга тургузар айтырымдарын баш бурунгары аманчалык белектер аш турар. Илацтыя үндүрүш шкөөлөрдүн күтөдир база эки. Кезде Советтин күтөдир чамында 4 доктаамал комиссиялар чүгөр ажылдар

турарлар.

Чамык чедикшиктер чүгөр-биле эргитер Советтер ажылдарына Советтер партияга контролдоа илеткесер бар болуп турарын плениумга септ-сүтүмчүлөк кылган кижилер илеткесер. Райондук сумуларда девискар айы-биле партия өгө органдарына чок болганына биле кезде Советтер партияга салдыр комитет, колхозтарда партия өгө органдарына Советтер ажылдар ууртпайн турарлар. Илацтыя чорук «Победа», Ленин атыгы колхозтарда партия өгө органдарына секретарылар эштер Сырбыкай, Бек-оол талашында бар.

Ак-Друт кезде Советтин (даргазы эш Даваа, секретары эш Даваарын) организастык массалык ажылдар хуу денелде. Сессиялар эргитерин хуусааларын илацтыя сакын турар, кезде Советтин чамында тургускан доктаамал комиссиялар ажылдарын турар. Советтин даргазы комсомол эш Даваа ажыл кылбас, үргүлчү арагалар чорукче

203 га мал чегинге херектер бир чылдык болган хей чылдык ситенерин тарыхтагы, ногаа культураларын тарыхтагы-нын плениум күтөдиринен. Эрткен чылдарда мактыктын турган Воронцов атыгы, «Ленин орду», «Победа» колхозтар май 20-тен 95 хуу күтөдир, райондук ийити плениум күтөдиринен дына саадатканар.

Часкы тарыхтагы кыска хуусаа белектерин эргитеринге Кызыл-Макалдык МТС (директору эш Отаркин) дына чегелес белектерин болуп, колхозтар-биле чаргы керээздерин күтөдиринен. Часкы тарыхтагы үзүндө МТС чамык чер адыралымын болган илтиртеринин плениум чүгө 76 хуу, чажарын 92 хуу, агрегат-биле ажылдар кылдырын 77 хуу күтөдир. Бо чылын МТС план баугар 7870 га черге тараан илтиртен, чамык, адырар турган чүгө 4534 га черин ажылдар кылган.

Илацтыя МТС-тиң «Ленин орду» колхозта трактор бригадалары (бригадир эш Аман-Херек), Воронцов атыгы, «Победа» колхозтарда бригадалары (бригадир эштер Десижек, Илам) тракторларын чок ажылдарын, оарын чеге ажылдарын үргүлчү септен турганар.

Плениумга санал-сүтүмчүлөк кылганар чамык колхозтарын, колхозтун, МТС-тин часкы тарыхтагы үзүндө чегелес чептерин түшөн, мөөн септар ол чептерин бодурбас дугайын чуугалашканар.

Плениум чуугалашкан айтырымдар талашына доктаамаларын күдөш болган.

Илтиртерин. Райкуеском Кара-Тал кезде Советтин өтөдүр алаш, Советтин организастык массалык ажылдар экижер, өгө тургузар дугайында шкөөлөрдүн үндүргөн турган. Илацтыя чорук үгө чечир ол шкөөлөрдүн күтөдиринен шуут чок, кезде Советтин даргазы эш Доржу оңу күтөдир талашына биле кылдыр да кемчелер албайн. Мында сессия эргитеринин хуусаалык септисе, чамыдарын сессияга ажыл-агый, культура тургузушунуну чугула айтырымдарын чуугалашпайн турар.

Депутаттарын солгучулар-биле ужурашканын Советтер организастык турарлар. Район Советинин чамында тургустунан доктаамал комиссиялар ажыл чорукчаны.

Советтеринин организастык ажылдарын экижер, партия органдарына тарыхтагы талашында Советтер ажылдарын контролдоо доктаамал чоругу дугайында доктаамал плениум үндүргөн.

Хана солун кажан үнер ирги?

Кызылдың башкы учкашкында партия профвеле, комсомол органдарынын органы—өөредилге чөшө деп хана солун бар. Хана солун үнөткөн. Ону үндүрер дугайында ол органдарына кандыр-даа кемчел албайн турар. Хана

солун үн ай хере үгө чамык-даа капан үнөткөн. Ак үгө хана солунун редколлегиясы, оң редактору чок, илацтыя хана солунун ажылдары башкары чоругу кижилер чок болуп турар. Партия өгө органдарынын секретары эш Бострокин хана

солун ажылдар ууртпайн, харын-даа ол дугайын мырнын утуккан болуп турар. Өөредилге болган хей-ийитинин ажылдар чугула чегес болуп хана солунун ажылдары олтир. доктаамал үндүреринен турар.

Х. АЛЕКСАНДР.

И. В. Сталин болгаш совет эртем

И. В. Сталиндин ады кижилердин эртемни шыгаларгай ажылдарынын—Маркстын, Энгельстин, Лениннин аттары-биле кады турары чөштү.

Эш Сталиндин бүтү амдыралы, оң хей талашы ажыл-чорудалыгы болза, улуска чүткүлдү бараан болурун соруу кирерик үгөдөр-чөшө болуп турар. Совет кижилер болза, болурун Төрөн чорутуна кылдыр чок мынакчымын, оң чөшөктөлүшкөн болганын бүтү күжү, билини болган эртемнин бөзүн эш Сталиндин өөрини алыганар.

Эш Сталиндин, бистин үнүгү улуг бодомчынын, ову-хевир — муракчы совет эртемни уам ийити чогадыкчы хөгжүдүшкөн совет эртемдерин соруу кирерик турар, оң чыл шынарларын эш Сталин чамындагы-биле тодаргайлаан.

Улустуң чаагай чоруунга болурун бүтү амы-тмын берген, улустун өлү эш Сталин эртемни улустар хөөрү кылдыр болганын чорган. Чондан көгөктөлүшкөн турар, чондан бодун илтиртерин турар, харын улуска бараан болурунга белек, улуска албашкынын бауу-биле өскө, харын күдөдир-биле, эки туруш-биле бараан болуп турар, эртемни бүтү чаалап алышканынын улуска дамчыларына белек мынды муракчы эртемни хөгжүдүрерин эш Сталин эртемдерин кийгитер чорган.

Эртемни аммыктын туугун белек ап чорудурунга, буржуа идеологияга улуг, эртемни ажыл-чорудалыгына социалдык хералык идеалдык үгө-бодолорун өлтиртеринин улуг демкежиринге эш Сталин бисти өөрини чорган. Демегейн чарыктур турар, муракчы революция теория — марксист-лениндин шкөөлөрдүн албас болза, эртемни чогадылганын чедикшиктерин болдурун деп эш Сталин айтып чорган.

Академик Н. Гулдос.

Бистин чуртта эртем эш Сталиндин кичөөн-хайгарынага хөгжөөн. Муракчы совет эртемни демегейн болган хей амы хевирлик кылдыр организастарына, эртем албан черлеринин хөгжүдүшкөн болган совет эртемни шыгаларгай Сталиндин ажылдарынын кичөөдөрүн эш Сталиндин ролу хөгжөөн чок улуг. 1925 чылдын апрельде пролетары студенттеринин бирги Бүтү-өзүлде конференцияга кийгитеринге эш Сталин мында деп бижөөн:

«Бистин чуртувус — оң революция дымчышканынын-биле болган чаачылар-биле, бодолдык чыдым калган чоругуна болган куруг хөөрүн чоругуна улуг демекчи-биле эртемни... хөгжүдүшкөн эне таарыкчы байдал болуп турар деп бодой-дөр мен. Бистин чуртувус ол талашына биле улуг кеңир үнүг болган эртемни... неперекчилик болуп турар» (Чогаалдар, том 7, арин 88).

Улустарын улуг башкычымын, эртемни шыгаларгай ажылдарынын ол сөстери амдыралда ботпайган. Бистин чуртта бүтү-ле хей-ийити болган политикти ажыл-чорудалыгы шынган эртем үндөдирге амын турар. Оң фундаменти болза, Маркстын—Энгельстин Ленинин—Сталиндин өдүм чок революция теориямы болуп турар.

Совет эртем болза, хостуг совет кижилер, оң бодусу-биле демекчи чөшөгөн турар болган калбак улуг массаларын өгө ажылдарына таарыштыр бодусту чарыктарын күчүгү күжү болуп турар. Бистин чуртта кижилер бүтү угаан-болган, оң бүтү-ле чогадыкчы арга-дуржуу болза, эртемни болган техниканын бүтү чедикшиктерин, бүтү ажылдарын багы болган чогадылганы улуска хама-

рышкан турарынче, коммунизм тургузушуну улуг хөөрөгө бараан болурунче улашкан.

Совет эртем Сталинди айтышканынын улугу туртуга болдурушкан, бистин чуртта калчарда ажак хей бодусу байлаларын камналгачы ажылдарына, оң экономиканы болган камгаларын күчү шыгалдык бижылдарына кылдыр чок аргаларын ажыткан. Бистин эртемдеринисе болза, боттарынын шыгаларгай шкөөлөрдө-биле болган ажылдарынын биле техникти депшилге, улус ажылдарын паанарын додур болган ажыр күтөдиринге дуушар турар.

Совет эртемни улуг ролу Сталиндин беш чылдарын үзүндө база Ада-чурттуң Улуг дайымын чыдырында төдө илерген. Сталиндин генейинге башкарына болган соруу киреринге бистин эртемдеринисе, кичөөдөрүн биле, ажылдарын биле, колхозчуларын хей амы болган нары техниканы чүгө чогадыкчы арга-биле шкөөлөрдүн алган өскө, харын чаа муракчы техниканын тургузукчуларын болганар.

Совет эртемдерин сөөлү чылдар иштинде демегей эртемни хөгжүдүшкөн, билини дыка хей алыралына бирги черин элөөшкан, улус ажыл-агыйына болган оран камгаларына ажур-дуузалы эртемни өскө өскө чугула айтырымдарын шкөөлөрдүн.

Совет эртем чыдым калган хөгжүдүрүш чорукту, дөмөгөдөгү чаачыларын хөөр хөөрү чок база чаа, муракчы чүгө мөгөдөрүн чорукча этекиш шылавы, оң бүтү-ле эргитерин чачыларын шкөөлөрдүн биле ажыр эртемни турар. Бистин эртемни эш Сталиндин айтымын кылдырын эдөрбашкан, чогадыкчы дискуссиондары, бодолорун демекчилик болган шкөөлөрдүн хостунуң бай-дадарына өдүн хөгжүп турар. Филосо-

ОБЪЕДУСКОМДА Көдээниң бот-тывынгыр уран-чуулунун область көрүлдөзүн эрттирер дугайында

Областа бот-тывынгыр уран-чуулу улам ийи хөгжүдөр болган өң идеалык база уран-чечен утканын белектер соруула-биле көдөдир бот-тывынгыр уран-чуулу областа көрүлдөзүн 1953 чылдын июль 14-тен 17-ге чедир үнүг иштинде Кызыл хоорайга эрттирерин ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин күтөдир комитетин шкөөлөрдүн.

Көдөдир бот-тывынгыр уран-чуулу областа көрүлдөзүн организастарын болган эрттиреринин организастык комитетин адында составка болдыман.

Анчима Х. А.—облуккуескомун даргазынын ораакчымы—комитеттин даргазы.

Глинский В. П.—облуккуескомун илтиртерин ораакчымы.

Курбатский Н. К.—СЭКП обкомунун

агитация болган пронаванды кылдынын эргелекчи—кежигү.

Голунов С. Н.—облпрофвеледин секретары—кежигү.

Алдын-оол О. Т.—ВЛКСМ обкомунун секретары—кежигү.

Дмитриев Л. И.—областын уран-чуулар кылдынын эргелекчи—кежигү.

Ниселев П. Т.—СЭКП хооркомунун секретары—кежигү.

Зеленевский К. А.—областа театрындын режиссеру—кежигү.

Шойгу С. К.—Тываның аныкталган солундук редактору — кежигү.

Шевчук Л. Н.—областа урууларын музика шкөөлөрдүн директору —кежигү.

Мунзук М. М.—областын национал театрындын артисти—кежигү.

Бот-тывынгыр уран-чуулу областа көрүлдөзүн киржигейн хандыган турарын райондары болган Кызыл хоорайнын чөшөкчү коллективтеринин улуг тукударына дааскан.

Июль айында өгө үзүндө районнар төптеринге болган Кызыл хоорайга бот-тывынгыр уран-чуулу иштинде көрүлдөзүн-дөгөдөрүн дежөөдөр эрттирер. Аңаа чөшөкчү коллективтер болган тус-тус күтөдирчилер кирер, эки түнөдир болганар область көрүлдөзүн кирер.

Бот-тывынгыр уран-чуулу областа көрүлдөзүн белек илацтыя, уран-чечен утканы болбак демделер эрттирер болган өң эрткен дугайында өчөттү облуккуескомга бо чылдын июль 1-де кирип келген турарын организастык комитетке дааскан.

Бот-тывынгыр уран-чуулдун түннел көрүлдөзүн дугайында дүрүм

Бот-тывынгыр уран-чуулдун түннел областа көрүлдөзүн ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва автономнуг областа Советинин күтөдир комитетин шкөөлөрдүн баугар 1953 чылдын июль 14-тен 18-ге чедир үнүг иштинде Кызыл хоорайга эрттирер.

Түннел көрүлдөзүн соруулары

1. Көдө черлерин, райондарын болган хоорайнын бот-тывынгыр уран-чуула көрүлдөзүнүн түннелдерин үндүрер. Бот-тывынгыр уран-чуулу улам ийи хөгжүдөр болган өң идеалык база уран-чеченин белектер.

2. Бот-тывынгыр уран-чуулдун өң дөдөр ажылдык бөлүмдеринин ажылдар ийиттерин болган таралып илеткесер. Бистин боттук совет амдыралымын, совет кижилерин коммунизмин тиледеди дөш мадырлык демекчи илеткесер турар, тайбын дөш, демократия дөш, социализм дөш империализм агресордурга болган чаа дайымын кысык чыдырынга улуг демекчи турар улустарын дугайын киргүзүп түрө совет чогаалчыларын, шкөөлөрдүн камгаларын, амы үнүг улустуң чогаалдарын репертуарына калбаа-биле шкөөлөрдүн алымы болар.

3. Бот-тывынгыр уран-чуулдун калбачуларын, кезде илтиртеринин, МТС-терин болган советтеринин база албан черлеринин ажылдарынын болган албан маактыгынын, ол ишкан оларын өг-бүдөзүн кежигүтеринин кир-

жилгезин массалык-биле кириттерер, райондарын культура бажынардыга, кезде клубтарга, номчулга бажынардыга, МТС-терге, советтарга, бугурутелерге болган албан черлеринге чаа чогадыкчы коллективтерин тургузар.

Областын түннел көрүлдөзүн шкөөлөрдүн, таандык дөдөр ажылдык белектер, улустуң музика чүгүл, культура бажынардынын, кезде клубтарын, МТС-терин, советтарын, бугурутелерин болган албан черлеринин, а ол ишкан тускай өөредилге черлеринин үрөс хөгжүмү киржирер.

Ол ишкан амы-бүрү херектерге өң киргүзүп хууда күтөдирчилер, номчуучулар, төөлчүлөр, кожамчылар, илацтыялар, таңоорлар райондарга болган хоорайларга шууде маргалаанын эрткен сөөлдө киржирер.

Түннел көрүлдөзүн эрттиреринин чоруму

Түннел көрүлдөзүн 1953 чылдын, июль 14-тен 18-ге чедир үнүг иштинде Кызыл хоорайнын Гастелло атыгы культура болган дынганалга паркында ногаан теория эрттирер.

Хоорайнын болган райондарын комитеттеринин область көрүлдөзүн киржир коллективтерин болган тус-тус күтөдирчилерин дугайында материалдар июль 10-да областын организастык комитетинге киржикчилерин дайымын, репертуарын, район амы хоорай комитетинин протокол-биле кады кирир.

КОЛХОЗЧУ МАЛЧЫННАРЫН ХУРАЛЫНДАН

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барын-Хемчик району Воронцов атыгы колхозтун малчынарнын май 28-те болган чөшөкчү хуралына чамы мал семиртүлдөзүн организастык эрттирерин чуугалашкан. Зоотехник эш Серенмаа эрткен

чылдык чептерин көптөлөөшүн шкөөлөрдүн илеткесерин, амы сорууларга холбашкан зоотехниктерин сүмөлөрү малчынарны өөрдү болдуруп чуугалаан.

Болхотун баштаар чери бо чылдын мал чабааталдыкчымынга ажылчы плениум

чогаалды тургускан, илацтыя 200 баш инекти үм кезек, 400 ажык чыгынын алды кезек, 2900 ажык шөөр мады оң ийи бөлүккө оларды оң планда көрүдөрүн.

С. АЛЕЕТ.

Эйлиг-Хемде бижик өөредилгези

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районун Эйлиг-Хемде Сталин атыгы кезде ажыл-агый артедилге бижик өөредилгезин мында шкөө башкы комсомолчу эш Серенмаа эки организастаан.

Бижик билбес болган бижикти биче бир чорукту утканынын ол болуу өөредилгезин үн хонган-ла 1 катап доктаамал чорудуп турган.

Култармейжин эки ажылдын түн-

нелинде бижикти билбес чорак колхозчулар Борбак-Кара, Анай, Биче-оол, Чамык олар ам солундарын номчуп, бижикти саат чок бижип турар апарганар.

Филын, биологиянын, дыл эртеминин, политикти, экономиканын, литературанын, уран-чуулдун чугула айтырымдарын талашына биле чорутуна чогадыкчы дискуссиондар эртемни чектелдишкенинге улуг ажур дуузалы болган.

Эш Сталиндин «Марксизм болган дыл эртемниң айтырымдары» деп чогааны билдиригити бүтү адыралымын хөгжүдүшкөдө улуг ролду ойноган. Ол болза, эртемни чамык ол адыралдан дашкаар дыка ирп чоруй болган, Эш Сталиндин ол кайгамчыктын ажыл болза, бистин чуртта коммунизм тургузушкунун программаны болуп турар «ССРЭде социализмдин экономика проблемалары» деп генейин чогаалы марксист теорияга, совет улустун бүтү-ле практиктик ажыл-чорудалыгына кайгамчык улуг ажур-дуузалы.

Совет эртемни кайгамчыктын шынары болза, оң практика-биле, амдырал-биле чарымнас харылаанын, теория болган практика чамык эртем болган. Эш Сталин совет эртемни бүтү ажылдарынын ол шынарга мога чокка кижилерин чорган.

«Эртемни берген чүдүлдери кезде-де практика-биле, дуржула-биле хыватимы келген. Практика-биле, дуржула-биле харылаанын үскөн эртемни калдык эртем дээр боор? Эртемни эртем деп адыралын журут чү дөдө, хөдү эрттип турар эртем чүдүлдү чыгарып чүгө кылдыр оң хөдүлөр көрбөй, анаа улуг хол көдүреринен өртпайн турарына болган дуржуланын, практиканын үнү топтап дынган турарына болуу»—деп эш Сталин чуугалаан.

Муракчы совет эртемни ол чугула шынары болза, оң чедикшиктерин улус ажыл-агыйынын амы-бүрү адыралына дөдөгөдөр-биле непертер, тарап турарына болган калбак ажылды массаларына болган калбак ажылды массаларын ажылдары болуп турарына биле илеткесер турар.

Совет эртемни характерлиг база бир шынары болза, чогадыкчы эртем ажыл-чорудалыгы бисте чүгө эртемдерин өскө, харын бугурутелерге ажылдары болза амдыралчылар болза амдыралчылар болуп турар. Олар болза, практиканын чарыктарынын дуржулалык-биле эртемни байдык, анализ, байжымалга болган теоретикти үндөдөр кылдырына херек кырында кайгамчык улуг материалдык шкөөлөрдө берип турар.

«Эртемни болган техниканың чаа оруктарын чамдыкта эртемде ийити сорууларга кижилер өскө, харын эртем талашына мырнын сураг чок практиканын бөдүн кижилерин, ажыл-херектиң чарыктарынын ажылдары турар чорук тургузар»—деп И. В. Сталин айтып чорган.

Эш Сталиндин соруу кирерин бистин эртемни билбес болган техниканык бөдүн кижилерин, муракчы ажылдарынын болган колхозчуларын бүтү армияны ам калдык кире берген. Сталиндин шкөөлөрдө дөдөгөдөр улустун хундууг дөдөгөдөр дөдөгөдөр академиктерин, профессорларын болган инженерлерин аттары-биле кады чөшөкчү ажылдарынын болган тарыхтарын аттары кожа туруп турар. Илацтыя эртем болза, чүгө каш кижилерин хөдө болуп, культураны оманай улаштуу тургандыган Сталиндин үгө бүтү улустуң ажылдары аларган.

Эш Сталиндин өстүрүп дөдөгөдөр совет эртемни чектелдишкени, бистин эртемдеринин ажылдарынын болган олардын чедикшиктерин бугурутелерге непертерки, техниканын бугурутелерин өң-не муракчы, чарыктарын эгерге өдө тургусканы болган ол бугурутелер харызына биле күш-ажылдык бугурутелерин хажык чок өздөдир—ол бүтү болза, бистин совет эртемнистин ханы амдыралчы болган перспективанын херекчелер турар. Калыптанышкын туртууларын турары мошадаттар мында чок, ол болза, социализмдин болган коммунизмдин идеалдарынын—Маркстын, Энгельстин, Лениннин, Сталиндин идеалдарын бүтүгө тилеш турар күжүгө үндөдиринин турар.

Эш Сталиндин үндөзүн салыкчы айтышканынын барымдалаш, совет эртем бүтү-ле холбаш калган традицияларга болган чүгүн-баазын кылдыр, хемчөөдөгү нормаларга шкөөлөрдүн сөтүшкүну кылган. Совет эртемни чедикшиктерин тодаргай үгөдөр чөшөкчү болза, бодустун улуг чарыкчымын Мичуринин депшилгезин өөрдөгү, Докучаевтин—Костычевтин—Вильямсовтин теориямын кезде ажылдарына практиктик ажылдар чорук болуп турар. Совет чуртта мичуриниң биологиянын тиледеди болза, амдыралдын болушундарын дугайында эртемде идеалисти теорияларын буураалык болган. Бодусу дугайында материалдык өөредилгезин үндөдөр составтык кезек кылдыр кирип турар— дөдө нерв ажыл-чорудалынын дугайында И. П. Павловтун өөдө И. В. Сталиндин бодунуң кончук улуг кичөөдөрүн ачынында кайгамчык хөгжүдөрүн тышкан.

ССРЭнин Европа кезинде хөдүлү болган арга хөдүлү райондарын бодустун чарыктарын кайгамчык улуг плениум эш Сталиндин айтышканынын баугар шыгы эртем үндөдөрүн тургустунган болган амдыралда чедикшиктерин ботпайн турар, Волгада, Днепрде, болган Аму-Дарыяда калчарда ажак улуг гидротехникти турдуларын тузуу-күзү б

